

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2022-43-257>

УДК 340.1+341.24

К. А. Рагуліна, к.ю.н., науковий співробітник НДІ
державного будівництва та місцевого самовряду-
вання НАПрНУ України
ORCID ID:0000-0003-3076-9702

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОГОВОРУ ЯК ЗАСОБУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН

***Анотація.** Переломні процеси, які відбуваються у світовій спільноті загалом та в Україні зокрема, зумовлюють актуальність питань щодо міжнародного договору як універсального джерела права в регулюванні взаємовідносин суб'єктів міжнародного права. У даній статті досліджуються особливості тлумачення і гарантії правового забезпечення дії міжнародних договорів України у внутрішньодержавному правопорядку. Здійснюється аналіз значення міжнародних гуманітарних та правозахисних угод в умовах сьогодення. Наголошено, що забезпечення ефективності імплементації норм цих угод перебуває у сфері відповідальності держав і міжнародного співтовариства загалом. Розглядається актуальність укладання і денонсації Україною певних міжнародних договорів. Обґрунтовано доцільність введення нових гарантійних інструментів реалізації міжнародних зобов'язань, які мають зумовити відновлення довіри держав до міжнародного права як основного регулятора. Висловлено наукове бачення перспектив подальшого розвитку договірно-правової бази*

з метою посилення заходів для реалізації державної політики національної безпеки та ефективного реагування на наявні і потенційні загрози національним інтересам України.

Ключові слова: міжнародний договір, імплементація, тлумачення, правозахисні угоди, міжнародне гуманітарне право.

Постановка проблеми. Міжнародні договори є необхідним елементом нового світового правопорядку, вони посідають центральне місце в галузі міжнародного публічного права. Роль і значення договорів неухильно зростає [8]. Так, кожна держава як носій суверенітету має універсальну компетенцію щодо укладення міжнародних договорів, які мають виконувати низку важливих правових функцій, насамперед упорядкування міжнародних відносин та формування їхньої правової основи. Такі договори сприяють стабільності міжнародного правопорядку, підтримці миру, вирішенню більшості важливих питань, які пов'язані з міжнародною безпекою та міжнародним співробітництвом на засадах рівноправності. Крім того, як підкреслює О. Мережко, міжнародні договори є важливим засобом забезпечення національних інтересів держави та захисту основних прав і свобод людини [7, с. 11–12]. Зазначене, а також події, які наразі відбуваються в Україні, визначають актуальність розгляду важливих загальнотеоретичних і прикладних аспектів укладення та дії міжнародних договорів.

Метою статті є розгляд ролі та значення міжнародного договору як правової форми міждержавного співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичному дослідженню проблем нормативного статусу, особливостей тлумачення і дії міжнародних договорів України у внутрішньодержавному правопорядку приділено увагу у працях таких науковців як М. Буроменський, Є. Зверев, В. Кампо, О. Мережко, В. Паліюк, Н. Пархоменко, С. Прийма, М. Савчин, М. Селівон, О. Соловійов, Ю. Тодика, О. Трагнюк, Д. Терлецький та ін. Наукові праці О. Виноградової, П. Біленчука, М. Доценка, Т. Короткого, В. Кочеткова, В. Міщенко, С. Перепьолкіна та ін. сприяли дослідженню договірних засад врегулювання актуальних для України питань на міжнародному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Міжнародний договір як особлива форма правового регулювання.

У системі міждержавних відносин договір є проявом самоврядності, а відтак і високоорганізованості світового співтовариства на глобальному, регіональному та двосторонньому рівнях, що виявляється в його спроможності до забезпечення скоординованості діяльності учасників міжнародного спілкування та досягнення їхніх власних інтересів через узгодження волі та прийняття на себе міжнародних зобов'язань. Відтак, там, де необхідне цілеспрямоване регулювання, договір виявляє свій пріоритет і незамінність. У сучасному міжнародному праві з'явилися цілі галузі міждержавних стосунків, які взагалі не можуть бути врегульовані без міжнародного договору або регулюються виключно останнім (роззброєння, співробітництво в атомній промисловості, міжнародна безпека, економічна, науково-технічна та інші види спеціалізованої співпраці).

Міжнародний договір має в тій чи іншій мірі всі загальні ознаки, характерні для договірної конструкції. З урахуванням нормативного характеру йому притаманні ознаки, характерні для нормативних угод. Також він має низку специфічних особливостей як джерело міжнародного права, які виявляються в таких аспектах як: специфічні суб'єкти, специфічний об'єкт правового регулювання, специфіка процесу нормотворчості і специфіка процесу правореалізації, а також відповідальності. Особлива юридична природа міжнародного договору зумовлена перш за все тим, що він є виразом узгодженої волі, інтересів, позицій держав та інших суб'єктів міжнародного права. У міжнародному праві суб'єкти, які мають суверенну рівність, одночасно є і адресатами норм права, і правотворцями, і правореалізаторами. [10, с. 3–4]

Українська держава як суб'єкт державно-правових і міжнародно-правових відносин має право визначати ієрархію міжнародних договорів і актів національного законодавства в забезпеченні внутрішнього правопорядку, процедуру імплементації міжнародних норм та її юридичні наслідки. Це важлива ознака державності. Водночас норми міжнародних до-

говорів порівняно з нормами внутрішнього законодавства мають особливі риси, адже інкорпоровані шляхом загальної трансформації, вони займають у внутрішньому праві особливе становище. Це виявляється в тому, що вони не можуть змінюватися законодавцем, але застосовуються відповідно до цілей і принципів внутрішньодержавного права та з урахуванням сенсу, яким наділяються в загальному контексті міжнародного права. У низці випадків для реалізації норм міжнародних договорів потрібне прийняття внутрішніх нормативно-правових актів.

2. *Гарантії правового забезпечення виконання міжнародно-правових зобов'язань України.*

Посилений динамічний характер сучасних міждержавних відносин вказує на необхідність перегляду усталених теорій права, активного правового аналізу і прогнозування. Усвідомлення невідворотності змін у світовому правопорядку має поєднуватися з засадничими ідеями правового регулювання суспільних відносин, серед яких поєднання їх нормативної та інституційної визначеності є фундаментальним.

Міжнародні договори пронизують усю систему сучасного міжнародного права, виступаючи потужним засобом зміни не тільки звичаєвих, а й колишніх договірних норм і особливо створення найважливіших нових норм міжнародного права. Тому зміни, що відбуваються в праві міжнародних договорів, неминуче зачіпають й інші галузі міжнародного права.

Найважливішими джерелами права, які регулюють питання міжнародних договорів, є такі міжнародні угоди універсального характеру як: Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р., Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р., Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо міжнародних договорів 1978 р. Низку важливих загальновизнаних норм права міжнародних договорів закріплено й у Статуті ООН. Зокрема, у ньому міститься один із найважливіших принципів і права міжнародних договорів, і міжнародного права загалом — *pacta sunt servanda* (договори повинні виконуватися).

Поряд із міжнародно-правовими нормами важлива роль у регламентації укладення і реалізації договорів належить національному праву. Загальні положення, які стосуються міжнародних договорів, містяться в Конституції України. Докладніше норми у цій сфері сформульовані в Законі України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV, яким регулюється порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів.

Встановлюючи загальновизнані стандарти через приєднання в тій чи іншій формі до міжнародних договорів, держава бере на себе більш комплексний тягар з імплементації, реалізації та захисту їхніх положень, ніж це може здаватися на перший погляд. Високий рівень правового забезпечення відповідного міжнародного зобов'язання гарантується не рішенням про приєднання до міжнародної угоди законодавчого органу чи глави держави, а повсякденною усвідомленою працею державних інституцій та посадових осіб [2].

Варто акцентувати увагу на тому, що міжнародна угода є результатом, утіленням узгодженого волевиявлення сторін. Зміст їхнього волевиявлення може в певних межах змінюватися відповідно до вимог життя без зміни тексту договору, проте ці зміни мають бути взаємно узгодженими. Головним тут є, скоріше, факт прийняття сторонами договору зобов'язань, а саме факт згоди та наміру виконати зобов'язання, а не те якими способами і в яких формах це буде відбуватися. Кожна держава проявляє свою самостійність і незалежність у виборі того чи іншого способу реалізації. Відповідно імплементація міжнародних договорів у національному праві залежить не від зовнішнього впливу, а визначається самою державою.

Контроль за виконанням міжнародних договорів здійснюється як міждержавними та внутрішньодержавними інституційними механізмами, так і неурядовими організаціями, широкою громадськістю.

Обов'язковість нормативного (міжнародного) договору перш за все асоціюється з державою, а точніше — з державним примусом. Це означає захищеність правових норм державою, можливість застосування заходів державного примусу в разі про-

типравних діянь. Можливості державного примусу як гарантії реалізації норм від порушень є однією з найбільш важливих цінностей права. Забезпечення виконання договірних зобов'язань державою та її органами включає багато різних засобів, а саме: організаційних, правових, економічних тощо. Відповідно норми, які містяться в договорах є загальнообов'язковими для виконання, що забезпечується гарантіями держави шляхом застосування різних форм і методів, зокрема і заходів державного примусу.

На міжнародному рівні порушення стороною своїх договірних зобов'язань породжує питання про її відповідальність не тільки за відхід від укладеної угоди (невиконання чи неналежне виконання), але й за порушення загальновизнаного принципу сумлінного дотримання міжнародних зобов'язань. При вираженні згоди на міжнародний договір його учасники погоджують свої волі щодо змісту норм, які регулюють їх правовідносини в різних сферах, і самі ж стежать за їх виконанням. Отже, в основі юридичної обов'язкової сили міжнародних договорів є згода держав. Саме компромісний характер і договірна природа міжнародного права диктує особливий характер примусу і дозволяє застосування юридичного примусу лише в частині реалізації добровільно взятих договірних зобов'язань. У решті примус носить неюридичний характер, а найчастіше політичний, економічний тощо.

У разі порушення міжнародних зобов'язань, викликаного відмовою від їх виконання або внаслідок дій (бездіяльності), що мають протиправний характер, правопорушник — суб'єкт міжнародного права несе юридичну відповідальність. У даному випадку виникають деліктні правовідносини, в яких держава-правопорушник зобов'язана відмовитися від неправомірних дій або бездіяльності, відновити порушений правопорядок, а потерпіла держава чи міжнародна організація має право вимагати від держави-правопорушника виконання зазначених обов'язків. Негативні наслідки в міжнародному праві існують переважно у формі накладання зобов'язань, що являють собою різні форми примусу чи відшкодування шкоди. Разом із тим можуть бути випадки виникнення таких наслідків і у формі позбавлення

певних прав. Наприклад, коли держава-член будь-якої міжнародної організації за порушення статуту, або будь-яких інших правил організації позбавляється права голосу, або взагалі, як крайній захід, позбавляється права членства в даній організації [10, с. 84–85]

3. Особливості тлумачення міжнародних договорів України.

Суперечлива інтерпретація або специфічне розуміння міжнародних договірних норм перешкоджає їхній практичній реалізації. Тому задля усунення виникаючих неясностей, неточностей чи розбіжностей такі норми підлягають тлумаченню. Саме від якості тлумачення залежить виконання державою взятих на себе зобов'язань відповідно до основоположного принципу міжнародного права *pacta sunt servanda*.

Тлумачення міжнародних норм як частини внутрішнього права країни являє собою складну проблему, враховуючи зростаюче значення взаємодії міжнародного і національного права, а також різні юридичні нюанси, відмінність правових систем держав, які домовляються, їх менталітет, праворозуміння і мовні відмінності. Однак, незважаючи на складність цього процесу, тлумачення має велике значення для розвитку міжнародного співробітництва та зміцнення дружніх відносин між державами [11, с. 262].

Інтерпретація норм не повинна обумовлюватися політичною мораллю — основним орієнтирами продовжують залишатися загальні правила тлумачення. Водночас при тлумаченні міжнародних договорів ефективним інструментом визначення і послідуячого розвитку правових норм є *еволюційний підхід* за допомогою якого здійснюється встановлення змісту нормативно-правових приписів з урахуванням реальних умов життя суспільств, у яких норма права функціонує.

З метою належного дотримання національним правозастосовувачем правил тлумачення міжнародних норм у п. 9 Постанови Пленуму ВССУ «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» від 19 грудня 2014 р. № 13 надано роз'яснення, що неправильне застосування судом норм права, зокрема міжнародного права, які у встановленому законом порядку визнані частиною національного за-

конодавства, може бути підставою для скасування чи зміни судового рішення. Вказується, що неправильне застосування норми міжнародного права може мати місце так само у разі «коли судом було надано неправильне тлумачення норми міжнародного права» [9].

При тлумаченні міжнародних договорів України необхідно враховувати такі моменти: 1) особливості тлумачення міжнародних договорів обумовлені перш за все їхньою міжнародною нормативно-договірною природою; 2) для правильного тлумачення та застосування норм міжнародних договорів важливо визначити місце міжнародних договорів у системі джерел національного права; 3) міжнародні договори являють собою джерело міжнародного права і тому повинні тлумачитися відповідно до цього права навіть у разі застосування їхніх положень всередині країни; 4) норми міжнародних договорів застосовуються як складова частина національного законодавства України, а тому їх тлумачення має здійснюватися відповідно до цілей, принципів і норм національної правової системи, а також в установленому внутрішнім правом порядку; 5) результат тлумачення залежить від особливостей професійної підготовки, часу, навичок та відповідальності суб'єкта тлумачення; 6) тлумачення міжнародних договірних норм, порівняно з тлумаченням норм національного права, має мовні відмінності; 7) під час тлумачення норм міжнародних договорів слід враховувати міжнародну правозастосовну практику, а також норми універсальних і регіональних міжнародно-правових актів, які можуть бути застосовані до обставин справи, що розглядається; 8) органи конституційної юрисдикції, посилаючись на тлумачення норм міжнародних договорів міжнародними судами, надають обґрунтування своїх рішень, пристосовуючи цю правову спадщину і досвід до певної конкретної ситуації, до певного юридичного факту, який є предметом розгляду. [10, с. 203].

4. Роль і місце гуманітарних та правозахисних міжнародних угод з урахуванням викликів сьогодення.

Сьогодні питання прав і свобод людини і громадянина має важливу роль у зовнішній і внутрішній політиці всіх держав світової спільноти. Усі люди народжуються вільними і рівними

у своїх правах. Права людини є соціальними й політичними гарантіями, необхідними для захисту особи від посягань на людську гідність із боку сучасних держав. Держава і людина повинні існувати як рівноправні партнери [12]. А тому стратегічний конституційний пріоритет України — це утвердження та гарантування прав і свобод людини.

Міжнародна співпраця держав у галузі прав людини відбувається у формі запровадження певних стандартів щодо змісту правового статусу індивіда та прийняття державами зобов'язань дотримуватися цих стандартів у своєму внутрішньому законодавстві та в повсякденній діяльності. Ці норми закріплено в низці документів прийнятих міжнародним співтовариством у межах діяльності ООН.

Україна є учасницею таких основоположних правозахисних міжнародних договорів як: Європейська конвенція захисту прав і свобод людини і Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Відповідно до них, особи, які перебувають під юрисдикцією України, можуть звернутися до міжнародних органів з прав людини за захистом своїх прав. Забезпечення неухильного дотримання і виконання норм названої Конвенції державами-учасницями є важливою функцією Європейського Суду з прав людини.

Підвалини сучасного міжнародного гуманітарного права складають Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. (із додатковими протоколами до них 1977 і 2005 років). Це чотири взаємопов'язані міжнародні договори, які забезпечують захист жертв війни (а саме: поранених, військовополонених, цивільного населення), містять обмеження стосовно жорстокості під час збройних конфліктів. Підготовка до ухвалення Женевських конвенцій на дипломатичній конференції в Женеві йшла упродовж кількох років, а головні зусилля в цьому доклала неурядова міжнародна організація — Міжнародний комітет Червоного Хреста. На сьогодні їх дотримуються 190 країн, тобто майже всі держави світу.

Зазначимо, що Україна приймає внутрішні нормативні акти згідно до взятих міжнародних зобов'язань за цими договорами. Так, у ст. 438 Кримінального кодексу України закріплено, що

порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, становить окремий склад злочину. 12 липня 2018 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин». Також наразі було прийнято Постанову України «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» від 5 квітня 2022 р. № 413.

Принциповим моментом, який закладений у Женевських конвенціях 1949 р. є те, що навіть якщо одна зі сторін міжнародного збройного конфлікту не визнає його існування, на неї все одно поширюється дія положень конвенцій і додаткових протоколів до них. Недотримання норм конвенцій є прямим порушенням зобов'язань, що взяла на себе країна, підписавши документи. Відповідальність за порушення передбачена подвійна. По-перше, міжнародно-правову відповідальність несе держава, що контролювала осіб, які здійснили серйозне порушення міжнародного гуманітарного права. Така держава повинна компенсувати всю шкоду, завдану в результаті протиправних дій її представників або контрольованих нею осіб, перепросити за свою провину та надати гарантії неповторення таких дій у майбутньому. По-друге, кримінальну відповідальність (за національним або міжнародним кримінальним правом) повинні понести всі особи, причетні до злочину. Йдеться не лише про тих, хто безпосередньо застосовував систему озброєння, а й про їхніх командирів.

Важливим є приєднання України й до інших міжнародних документів гуманітарного права. Зокрема, 28 жовтня 2019 р. на виїзному засіданні Кабінету Міністрів України у місті Маріуполь було ухвалено проект Указу Президента, що уповноважив Міністра освіти і науки на підписання Декларації про безпеку шкіл. У листопаді 2019 р. Україна приєдналась до Декларації про безпеку шкіл. У квітні 2020 р. Верховна Рада України ухвалила законопроект про приєднання України до Другого протоколу до Гаазької конвенції 1954 р. про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту [1].

Другу частину міжнародного гуманітарного права становить право Гааги, основу якого складають конвенції, спрямовані на

обмеження засобів і методів ведення війни, серед яких нині діючі Гаазькі конвенції про закони і звичаї війни від 1899 р. та 1907 р. Сьогодні ці норми введені у Бойовий статут Сухопутних військ Збройних Сил України.

Гаазькі конвенції стали важливим кроком у виробленні кодексу поведінки воюючих сторін, зокрема вперше була закріплена норма про оголошення війни, згідно з якою воєнні дії між державами не повинні починатися без недвозначного попередження у формі мотивованого оголошення війни чи ультиматуму. Ці конвенції також вперше в договірному порядку закріпили в міжнародному праві поняття «Збройні Сили», упорядкували питання партизанської війни і війни на морі, визначили правовий режим військового полону, військової окупації і форм припинення воєнних дій (капітуляція, перемир'я), поняття нейтралітету під час війни тощо. Учасники брали на себе зобов'язання вирішувати суперечки мирним шляхом і створили відповідний механізм посередництва, звернення до узгоджувальних комісій Гаазьких конвенцій, третейського суду. Вони також юридично закріпили принципи гуманізації ведення війни, встановили відповідальність держав і посадових осіб за порушення положень цих Конвенцій, зобов'язали країн-учасниць ознайомити свої Збройні Сили з вимогами Конвенцій і проінформувати про їхній зміст цивільне населення [3].

Окрім цього, на внутрішньодержавному рівні з метою забезпечення належного виконання норм міжнародних договорів з питань міжнародного гуманітарного права та з урахуванням викликів, пов'язаних зі збройним конфліктом на сході України, постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 р. № 329 утворена Міжвідомча комісія з питань застосування та реалізації норм міжнародного гуманітарного права в Україні.

За своєю суттю кожна норма міжнародного гуманітарного права є балансом між гуманністю та воєнною необхідністю, балансом, який був досягнутий державами в процесі прийняття Женевських конвенцій та інших міжнародних договорів у сфері міжнародного гуманітарного права [6]. Заперечення, ігнорування цих фундаментальних норм ставить державу поза межею цивілізованого співтовариства, а дії індивіда кваліфікує як во-

енні злочини поряд із агресією, геноцидом і злочинами проти людяності, які вважаються міжнародними злочинами і підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду. Ефективність цього суду та будь-якої норми міжнародного права, перебуває у сфері відповідальності держав і міжнародного співтовариства загалом.

5. Міжнародні договори України на часі.

Не зважаючи на зниження ефективності та фактичне «заморожування» переговорного процесу, після часткового відновлення територіальної цілісності України (станом на 23 лютого 2022 р.) актуалізується питання щодо проведення консультацій та підготовки тексту відповідного міжнародного договору, що має встановити нові юридичні механізми взаємодії нашої держави з агресором. Використання такої форми закріплення міжнародно-договірних відносин обумовлено низкою факторів: 1) важливістю міжнародного узгодження та фіксації факту завершення війни; 2) необхідністю створення нормативного фундаменту та механізмів притягнення агресора до міжнародної відповідальності; 3) доцільністю залучення провідних європейських партнерів України в якості зацікавлених сторін та гарантів безпеки; 4) можливістю подальшого використання зазначеного акту в якості цивілізованого інструменту відновлення територіальної цілісності нашої держави в повному обсязі.

Доповнюючи наведені у даному дослідженні механізми реалізації добровільно взятих державами зобов'язань, необхідно розкрити контекст пост-конфліктної трансформації міжнародно-правових відносин. Задля належного функціонування міждержавних відносин вже сьогодні необхідно започаткувати введення нових гарантійних інструментів, які мають зумовити відновлення довіри держав до міжнародного права як основного регулятора. Станом на цей час для забезпечення ефективності майбутнього договору як документу, констатуючого факт завершення бойових дій та формуючого фундамент для подальших відносин, низка провідних європейських держав дали згоду надати додаткові гарантії, подібні до наведених у ст. 5 Північно-атлантичного договору.

Міжнародно-правові засоби вирішення міждержавних спорів мирним шляхом закріплено у вищеназваних Гаазьких Конвенціях, якими узагальнено і кодифіковано політико-правові норми і звичаї мирного врегулювання. Цими конвенціями закріплено повноваження, структуру, порядок розгляду та порядок оголошення рішення Третейського суду.

З метою посилення заходів для реалізації державної політики національної безпеки, ефективного реагування на наявні і потенційні загрози національним інтересам України, наша держава денонсувала низку договорів із Росією в різних сферах. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України «Про денонсацію Угод в галузі освіти і науки з Російською Федерацією» від 24 березня 2022 р. № 355 було денонсовано Угоду між Урядом України і Урядом Російської Федерації про співробітництво в галузі культури, науки і освіти 1995 р., Угоду між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені звання 2000 р., Угоду між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про співробітництво в галузі атестації наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації 2002 р. [4] 19 квітня 2022 р. на засіданні Уряду прийнята постанова «Про денонсацію Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про співробітництво в галузі створення та експлуатації ракетно-космічної та ракетної техніки».

На шляху до гарантування високого рівня забезпечення національних інтересів і безпеки, Україна зобов'язана підтримувати мирне і взаємовигідне співробітництво з членами міжнародного співтовариства у боротьбі з різними проявами міжнародної злочинності. З цією метою наша держава, в особі уповноважених органів, приєднується до вже діючих багатосторонніх міжнародних договорів та укладає нові угоди, що поглиблюють відносини співробітництва у сфері правоохоронної діяльності на двосторонньому (міжвідомчому) рівні, бере участь у діяльності спеціалізованих міжнародних організацій та роботі міжнародних конференцій [5].

Важливим і нагальним для України є укладення нових міждержавних угод про співробітництво, які є єдиною альтернати-

вою міжнародній конфронтації, що впливає з «політики сили» і «балансу сил» у міжнародних відносинах та виникає як наслідок зміцнення взаєморозуміння й взаємної довіри між державами на основі формування і цілеспрямованого проведення ними зовнішньої політики, виходячи з концепції спільності інтересів.

Так, 4 травня 2022 р. МВС України, Польщі, Литви, Латвії та Естонії підписали спільну декларацію про посилення співробітництва. Сторони домовилися сприяти створенню необхідних умов для інтенсифікації співробітництва в сферах, що становлять взаємний інтерес задля відновлення миру і безпеки в європейському регіоні. Також, на даному етапі опрацьовуються проекти двосторонніх політико-правових договорів щодо співробітництва у військовій, космічній сферах, а також у сфері науки, технологій та інновацій між українською та британською сторонами. Користь подібного міжнародного співробітництва є не лише взаємною, а й є важливою задля блага всього світового співтовариства.

Висновки. Договірна форма закріплення міжнародних відносин обумовлює стабільність міжнародного порядку. Саме через укладення міжнародних публічних договорів узгоджуються інтереси держав та досягаються спільні цілі у вирішенні питань їхньої взаємодіяльності на основі загальновизнаних принципів і норм міжнародного права. Таке міжнародно-правове співробітництво забезпечує від міжнародної конфронтації, проте має бути рівноправним, вільним від втручання у внутрішні справи держав, загрози силою або її застосування. Однак, досягнення консенсусу ускладняється відповідно до гостроти питань, що вирішуються тим чи іншим договором. Щодо конкретних форм імплементації, то напрямки й обсяги залежать від самих держав, їх потреб та матеріальних ресурсів, внутрішнього законодавства і прийнятих міжнародних зобов'язань.

Список використаних джерел

1. *Актуальні питання МГП в Україні. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України: офіційний сайт. URL: <https://minre.gov.ua/page/aktualni-pytannya-mgp-v-ukrayini>*

2. Андрейків А. Особливості виконання міжнародно-правових зобов'язань України. *Юридична газета: Всеукраїнське професійне юридичне видання*. 2021. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/osoblivosti-vikonannya-mizhnarodnopravovih-zobovuazan-ukrayini-.html>
3. Біленчук П. Д., Кочетков В. М., Міщенко В. Б. Гаазькі конвенції про закони та звичаї війни 1899 р. і 1907 р. *Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Желязняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006*. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=27901
4. Денонсовано угоди з РФ у галузі освіти і науки. *Lexinform: Юридичні новини України*. URL: <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/denonsovano-ugody-z-rf-u-galuzi-osvity-i-nauky/>
5. Конспект лекцій з дисципліни «Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності». Підг. Перепьолкін С. М. Рецензенти: Білозоров Є. В., Легка О. В. *Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2016. 54 с.* URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1115/9.1.pdf>
6. Короткий Т., Доценко М. На варті гуманності. *Женевські конвенції 1949. Юридична газета: Всеукраїнське професійне юридичне видання*. 2020. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/na-varti-gumannosti-zhenevski-konvenciyi-1949.html>
7. Мережко О. О. *Право міжнародних договорів, сучасні проблеми теорії і практики*. Київ: Таксон, 2002. 344 с.
8. Павко Я. Поняття міжнародного договору, його джерела та суб'єкти: термінологічні аспекти проблеми. *Журнал Віче*, 2013, № 12. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/3721/>
9. Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя: *Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19.12.2014 № 13*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14>.
10. Рагуліна К. А. Міжнародний договір як джерело права в Україні: загальнотеоретичний аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01/ НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 241 с.
11. Рагуліна К. А. Сутність та особливості тлумачення міжнародних договорів України: теоретико-правовий аспект. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. Харків. Право, 2019. Вип. 37. С. 261–277*.
12. Роль ЄСПЛ у забезпеченні належного та ефективного механізму захисту прав людини в Україні. *Прес-служба Сьомого апеляційного адміністративного суду. Юридична газета: Всеукраїнське професійне юридичне видання*. 2019. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/>

practice/sudova-praktika/rol-espl-u-zabezpechenni-nalezhnogo-ta-efektivnogo-mehanizmu-zahistu-prav-lyudini-v-ukrayini.html:text

Rferences

1. Aktualni pytannia MHP v Ukraini. Ministerstvo z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy. URL: <https://minre.gov.ua/page/aktualni-pytannya-mgp-v-ukrayini>
2. Andreikiv A. (2021). Osoblyvosti vykonannia mizhnarodno-pravovykh zobov'язan Ukrainy. *Yurydychna hazeta*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investitsiyi/osoblivosti-vikonannya-mizhnarodnopravovih-zobov'язan-ukrayini-.html>
3. Bilenchuk P. D., Kochetkov V. M., Mishchenko V. B. (2006). Haazki konventsii pro zakony ta zvychai viiny 1899 r. i 1907 r. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Dziuba I. M., Zhukovskiy A. I., Zhelezniak M. N. (Eds.). Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy, URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=27901
4. Denonsovano uhody z RF u haluzi osvity i nauky. Lexinform: *Yurydychni novyny Ukrainy*. URL: <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/denonsovano-ugody-z-rf-u-galuzi-osvity-i-nauky/>
5. Konspekt leksii z dystsypliny «Mizhnarodne spivrobitnytstvo u sferi pravookhoronnoi diialnosti». Perepolkin S. M. Retsenzenty: Bilozorov Ye. V., Lehka O. V. (Eds.) Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, Dnipro, 2016. 54 s. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1115/9.1.pdf>
6. Korotkyi T., Dotsenko M. Na varti humannosti. Zhenevski konventsii 1949. *Yurydychna hazeta: Vseukrainske profesiine yurydyчне vydannia*. 2020. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/na-varti-gumannosti-zhenevski-konvenciyi-1949.html>
7. Merezhko O. O. Pravo mizhnarodnykh dohovoriv, suchasni problemy teorii i praktyky. Kyiv: Takson, 2002. 344 s.
8. Pavko Ya. (2013). Poniattia mizhnarodnogo dohovoru, yoho dzherela ta subiekty: terminolohichni aspekty problemy. *Zhurnal Viche*, № 12. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/3721/>
9. Pro zastosuvannia sudamy mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy pry zdiisnenni pravosuddia: Postanova Plenumu Vysshchoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav vid 19.12.2014. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14>.
10. Rahulina K. A. (2021). Mizhnarodnyi dohovor yak dzherelo prava v Ukraini: zahalnoteoretychnyi aspekt. Candidates thesis : 12.00.01. NDI derzh. bud-va ta mist. samovriaduvannia, Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 241 p.

11. Rahulina K. A. (2019). Sutnist ta osoblyvosti tlumachennia mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy: teoretyko-pravovy aspekt. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*. S. H. Serohina S. H. at all(Eds.) . Kharkiv. Pravo, Issue. 37. PP. 261–277.
12. Rol YeSPL u zabezpechenni nalezhnogo ta efektyvnoho mekhanizmu zakhystu prav liudyny v Ukraini. Pres-sluzhba Somoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu. *Yurydychna hazeta*. 2019. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/rol-espl-u-zabezpechenni-nalezhnogo-ta-efektivnogo-mekhanizmu-zahistu-prav-lyudini-v-ukrayini.html:text>

K. A. Rahulina

Topical issues of an international treaty as a legal means of regulating interstate relations

Abstract. *The turning processes taking place in the international community and Ukraine determine the relevance of international treaties as a universal source of law in the regulation of relations between actors of international law. This article examines the features of interpretation and guarantees of legal enforcement of international treaties of Ukraine within the inner legal order, drawing reasoning from the fact that governments exercise autonomy and independence in choosing one or another method of treaty execution.*

Control over the performance of international treaties is carried out by both interstate and domestic institutional mechanisms, non-governmental organizations, and the general public. Attention is drawn that contradictory interpretation or specific understanding of international treaty norms hinders their practical implementation. Therefore, the fulfillment of obligations assumed by a state under the principle pacta sunt servanda depends on the quality of interpretation. The interpretation of international norms as part of the domestic law of a country is a complex undertaking, given the growing importance of the interaction between international and national law, as well as various legal nuances, contrasting legal systems of the contracting states, their mentality, legal understanding, and linguistic diversity.

Attention is drawn to the fact that the interpretation of norms should not be conditioned by political morality — general rules of interpretation remain the central reference point. At the same time, an evolutionary approach is an effective tool in interpreting international treaties, through which the content of normative legal prescriptions is established, considering the actual conditions of society in which the norm of law operates.

The author analyzes the significance of international humanitarian and human rights agreements in current conditions. Undoubtedly, the effectiveness of implementing the norms of these agreements lies within the international community's responsibility. The urgency of conclusion and denunciation by Ukraine of certain international treaties is considered.

Substantiation is given of the expediency of introducing new guarantee instruments to implement international obligations, which must stipulate the restoration of the states' trust in the international law as the primary regulator. A scientific vision is expressed on the prospects of the treaty legal framework development aimed at strengthening the implementation of state policy of national security and effective response to existing and potential threats to the national interests of Ukraine. The benefits of such international cooperation are bilateral and essential for the benefit of the entire world community.

The conclusion is drawn that the treaty form of establishing international relations determines the stability of the international legal order. Through the conclusion of international public treaties, the interests of states are harmonized, and shared goals are achieved in resolving issues of their interaction based on universally recognized principles and norms of international law. At the same time, such international-legal cooperation through achieving consensus becomes more complicated according to the urgency of the issues addressed by this or that treaty.

Keywords: *international treaty, implementation, interpretation, human rights agreements, international humanitarian law.*